

VAIHE SUOMEN ITSENÄISYYS- TAISTELUSTA

**Voimaliiton
25-vuotismuisto.**

Turun hovioikeudessa syylleessä olleet voimaliittolaiset: Istumassa: (vasemmalla oikealle): O. V. Sivén, Hugo Stenberg, Rudolf Wiberg, Matti von Nandelstadh, Mauritz Mexmontan, John Linsén, Arthur Fellman. Seisomassa: Johannes Gummerus, Karl Mannelin («Eero Kalske»), T. Söderström, J. Saaristo, A. Fabritius, P. Lindberg, P. Pitkänen, J. Zidbäck, V. Nykänen, G. Nordberg, T. Jäniti.

Toukokuun 15 päivänä koontui entisiä voimaliittolaisia Helsinkiin viettämään Voimaliiton perustamisen 25-vuotismuistojuhlaa. Voima perustettiin nimittäin tammikuun alkupuolella 1906.

Sen syntysanat lienee lausunut lehtori Hugo Stenberg. Tosiasiallisesti oli runko järjestöön jo tätä ennen ollut olemassa. Se oli muodostunut »Suurlakon» aikana 1905. Suomen aktivistisella puolueella oli salainen päämajansa Helsingissä Vironkadun 7:ssä, josta neiti Elin Nylander oli tarkoitusta varten vuokrannut huoneiston saman vuoden syyskuussa. »Suurlakon» puhjettua siellä oltiin kuumeisessa toiminnassa. Niinpä eräässä huoneessa Olaf Homén ja muutamat nuoret kirjailijat hieroivat dynamiittia, eräässä toisessa huoneessa Akseli Gallenkallela laati laajaa suunnitelmaa kansan yleiseksi aseistamiseksi. Päivät pitkät oli huoneistossa vilkasta liikettä, sillä ihmisiä tuli ja meni alituisen. Täältä saadusta kehoituksesta taiteilijat Alpo Sailo ja Aarno Hasselqvist (nykyinen Aarno Karimo) muodostivat noin nelikymmenmiehisen tiedusteluosaston, joka pistooleilla varustettuna oli aina hälyytysvalmiina. Kun tieto Tampereen julistuksesta saapui, oli miesmäärä jo

Vas. Leo Lauki eli Tiura, en. luutn. Leo Lindqvist.

Alla. O. V. Sivén.

kaksinkertaistunut. Joukon päämaja oli Mikonkadun 2:ssa olevassa Helylän tehtaan nykyisen toimitusjohtajan John Engelbergin huoneistossa, jonka luona Sailo ja Hasselqvist asuivat. Engelberg, hänen veljensä Rafael Engelberg, taiteilijat Mikko Oinonen ja Carl Bengts olivat tarmokkaasti toiminnassa mukana. Muina jäseninä olivat polyteknikot ja eri osakuntiin kuuluvat ylioppilaat. Joukon johtajana oli luutnantti Leo Lindqvist. »Suurlakon» päättyessä oli miehiä jo lähes 200. Keskusteltiin siitä, oliko nyt toiminta lakkautettava, mutta ei luotettu keisarin antamiin lupauksiin, vaan aavistettiin, että sortokausi oli vielä uusiintuva. Päätettiin sentähden toimintaa vastaisen varalle vielä entisestään laajentaa ja ryhtyä myös säännöllisiin harjoituksiin. Ohjaajaksi tuli alussa maisteri Mauritz Mexmontan. Kun sitten Voimaliitto seuraavan vuoden alussa perustettiin, oli tämä joukko sen runkona.

Voimaliitto oli tarkoitettu laajaksi, koko maan käsittäväksi aseelliseksi järjestöksi. Sen mukaisesti ryhdyttiin myös toimiin. »John Graftonin» syyskuussa 1905 maamme tuomista aseista oli jokin määrä saatu pelastetuksi. Niistä osa varastoitettiin Helsinkiin ja lähetettiin täältä talven 1906 kuluessa

Mauritz Mexmontan.

Oik. Aarno Hasselqvist (Karimo) ja Alpo Sailo. Kuva otettu keväällä 1906 Karimon atelierissä. Kivääril »Graftonkivääreitä».

harjoituskivääreiksi eri seuduille maata. Yhtenä tärkeimmistä jakelupaikoista oli John Engelbergin jo mainittu asunto. Siellä kävi yhtämittäisenä vuona nuoria miehiä, etenkin ylioppilaita ja polyteknikkoja, jotka veivät kivääreitä kotiseudulle. Jokaista kymmenmiehistä ryhmää kohti oli tarkoitettu yksi kivääri harjoituskivääriksi. Kiväärit olivat vanhoja sveitsiläisiä Wetterli-mallisia sotilaskivääreitä, meillä yleisemmin tunnetut nimellä »Grafton-kiväärit». Panokset olivat hyvin raskaita. Jokainen niistä painoi 60 grammaa.

Engelbergin asunnossa sali oli vuokrattu Nuorten Miesten Kristilliselle Yhdistykselle, mutta useimmiten siellä kuitenkin pidettiin Voimaliiton kokouksia, jolloin kaikki huomatuimmat aktivistit olivat niissä mukana. Jossakin määrin oli jaettavina myös käsiaseita. Näitä oli Zilliacuksen toimesta »Suurlakon» aikana tuotu huvipurrella »Cysne» Tukholmasta, nimittäin 500 kpl. mauserkarbiinipistooleja ja 300 colt-browningia. Edelliset hän oli ostanut Saksasta, jälkimäiset Amerikasta.

Toiminnan saamiseksi yhtenäisemmäksi oli kaksi matkustavaa neuvonantajaa, nimittäin kapteeni Matti von Nandelstadh ja luutnantti Leo Lindqvist. Kun edellinen sitten sai nimityksen Tampereen poliisimestariksi, tuli hänen seuraajakseen kapteeni Rudolf Wiberg.

Kun »John Graftonista» saatuja kivääreitä oli perin vähän, ryhtyi aktivistinen puolue kiireisesti toimiin hankkiakseen Voimaliitolle lisää aseita. Tarkoitusta varten varatuomari Johannes Gummerus, puolueen tarmokas johtaja, oli jo tammikuussa 1906 matkustanut Sveitsiin mukanaan asiantuntijoina eversti, nykyinen kenraali A. G. von Rehausen ja kapteeni, nykyinen eversti F. Jernström. Kauppa päätettiinkin Lausannassa Sveitsissä 15 päivänä helmikuuta. Ostettiin 2,500 kpl. Wetterli-mallisia sotilaskivääreitä ja 1,125,000 kpl. niihin kuuluvia panoksia. Nämä tuotiin heinäkuussa Lyypekestä Pielahden satamaan Närpiön aktivistisen puolueen tarkoitusta varten Tanskasta ostamalla »Peter»-nimisellä moottorilaivalla. Närpiöstä aseita kuljetettiin eri tahoille, m. m. Vaasaan, Kristiinankaupunkiin ja Närpiön läheisiin maaseutupitäjiin. Porista lähetettiin aseita edelleen m. m. Kuopioon, Turkuun ja Helsinkiin. Onnettomuudeksi kuitenkin osa aseista Vaasassa, Porissa ja Helsingissä joutui viranomaisten käsiin, josta seurauksena oli pitkälliset oikeudenkäynnit voimaliittolaisia vastaan Turun hovioikeudessa ja järjestön lakkauttaminen senaatin 9 päivänä marraskuuta antamalla päätöksellä.

Tällä välin oli kuitenkin Voimaliiton toimintaa tarmokkaasti yhä jatkettu. Niinpä Mikonkadun 2 oli syksyllä 1906 ollut edelleenkin kiväärienjakelupaikkana. Salaisia asevarastoja oli Helsingissä monessakin paikassa, m. m. eräässä Elisabetinkadun varrella olevassa kellarissa.

Voimaliiton merkitystä kuvaa sekin, että siihen ovat kuuluneet tahi sen toimintaa kannattaneet monet arvovaltaisimmista kansalaisistamme. Näistä mainittakoon nykyinen presidenttimme P. E. Svinhufvud, tohtori Arthur Fellman, tohtori O. V. Sivén, Konni Ziliacus, maisteri A. Fabritius, arkkitehti Carl Frankenhaeuser, kapteeni, tohtori Henry Biaudet, maaherra, kenraali Bruno Jalander ja professori Akseli Gallen-Kallela.

T O H T

Ajat muuttuvat ja sen mukana kirjoitukset yliopistoluENTOSALIN pulpeteissa.

Ikuinen ylioppilas, joka tämän vuosisadan eumaisella kymmenellä asteli Alma Materin avaroissa suojeitsien kutsumustaan vähän kaikista ja hiukan enemmän kustakin tiedekunnasta, joutui istumaan erinäisissä auditorioissa. Parhaiten jäivät sieltä mieleen erinäiset vähemmän onnistuneet piirustukset ja enemmän onnistuneet ajatuksilla joilla pitkien luentojen erämaissa saattoi itseään virkistää joko tarkkaamalla ennen tehtyjä tai lisäämällä uusia.

Ylivoimaisen klassillinen oli silloin viisaus kaikissa pulpeteissa, oltiinpa minkä tiedekunnan huoneessa tahansa. Vieläkin on mielessäni sekin lause teologisessa oppialueissa jossa sanottiin:

Mihi sit propositum	Ut dicant eum venerant
In taberna mori;	Angelorum chori!
Vinum sit appositum	Deus sit propotius
Mihi ante ori,	Huic potatori!

Joka ei ymmärrä latinaa, sille jääköön tämä tälläkin kertaa arvoitukseksi, mutta aavistukselliseksi viittaukseksi huomautettakoon maallikoille, että se koskee kapakkaan autuaan nukkunutta juomaria.

Sen sijaan en muista edes mistä sillä tunnilla luennoitiin. Tämä vanha juomalaulu tuli nyt elävänä mieleeni, kun päivänä muutamana tässä sain väitöskirjan itselleni lähettynä, mikä ei enää usein tapahdu. Se oli saksaksi kirjoitettu paksu kirja, täynnä visaista tekstiä, taulukkoja ja piirroksia, joista m. m. kävi ilmi, että se »kipu», jolla »sinu pitää lapsia synnyttämän», kestää esim. Viipurissa ja Oulussa kauemmin kuin Helsingissä ja Turussa, ynnä monta muuta vähemmän mielenkiintoista, mutta sitä tärkeämpää seikka.

Uteliaisuudesta kunnioitti läsnäolollaan väitöstilaisuutta kysymyksessä olevassa oppialissa nimilehdellä painetulla kokonaisuudella moni muikin vapaa kansalainen kuin nimimerkillä.

Ennen tilaisuuden alkua saapuneena kiintyi yleisöön niihin piirustuksiin, joilla nykyajan civikset aikaansa kuluvat tavat ja joissa heidän syvin tietonsa tulee näkyviin. Tällä löytyi muutos, joka oli ajan mukana tapahtunut.

»A Tango with you . . .»

»Jos leipä meidän karvast ois
Niin otetaan ne karvat pois . . .»

»Zwei Herten in 3/4 Takt.»

Muutos oli tyrmistyttävä näin vanhanaikuisilla ennakkoluuloilla varustetulle »tsaarivallan aikuiselle» kansalaiselle.

Suurastaan jäi odottamaan, onkohan koko väittelytilaisuudestakaan mitään vanhaa jäljellä. Turvallisuutta tässä suhteessa ennusti juomalasi katederin kulmalla. Oli siinä sentään jotakin ennallaankin.

Ja ennallaanpa tuntui olevan turhantarkalta näyttävien painovirheidenkin tavanmukainen luetteleminen. Jostakin omissa pilkun puolikas poissa, jossakin neljännes pistettä pani väitelijän tunnustamaan, että siitä puuttui piste kokonaa. Kirjapainomiehenä olisi voinut heti väittää, että se on kulunut melkein näkymättömiin.

Ja muutenkin oli väittelytilaisuus prikulleen samanlainen kuin 25 vuotta sitten, paitsi että vastaväittäjä ei ollut kaltaista eikä tuuheapartainen, rämisevä-ääninen eikä piipittävä niinkuin niin usein ennenmaailmassa, vaan melkein yhtä nuorennäköinen kuin punoittava väittelijä, ja — mirabile dictu — custoksena oli — nainen: ensimmäinen naisprofessorimme Laimi Leidenius.

Vehka-Heikki.